

Samoevalvacijsko poročilo

Vključenost učencev s posebnimi potrebami v življenje in delo Osnovne šole Brežice

**Tim za samoevalvacijo
Nina Suša, Ivanka Stojanović,
Aleksandra Slak, Lidija Pungarčič, mag. Marija Lubšina Novak**

Brežice, september 2012

Kazalo vsebine

1. POTEK SAMOEVALVACIJE.....	4
1.1 Predstavitev obravnavanega prednostnega področja.....	4
1.2 Načrtovanje, izvedba in spremljava doseganja zastavljenih ciljev.....	5
2. REZULTATI SAMOEVALVACIJE IN USMERITVE.....	7
2.1 Način zbiranja podatkov.....	7
2.2 Rezultati raziskave z interpretacijo.....	7
2.2.1 Počutje na šoli in v razredu.....	7
2.2.2 Učne težave in navade.....	8
2.2.3 Dodatna strokovna pomoč.....	10
2.2.4 Samopodoba učencev s posebnimi potrebami.....	11
2.3 Zaključne ugotovitve.....	12
2.4 Usmeritve za naslednje šolsko leto.....	13

Samoevalvacijsko poročilo je ena izmed nalog ravnatelja, ki so opredeljene v 49. členu ZOFVI, sprejema pa ga Svet zavoda v skladu z 48. členom ZOFVI (Ur. list RS, št. 115/03, 36/08, 64/09-popr. ter 65/09-popr.).

Namen samoevalvacijskega poročila je ugotoviti, do kolikšne mere in na kakšen način smo dosegli zastavljene cilje. Samoevalvacijo izvajamo, da bi ovrednotili in določili vrednost, kakovost, uporabnost, učinkovitost ali pomembnost tistega, kar evalviramo in želimo s tem identificirati potrebne izboljšave.

V povezavi z zagotavljanjem kakovosti v izobraževanju je že dlje časa predmet razprav razmerje med samoevalvacijo (kako vidim sebe) in zunanjo evalvacijo (kako me vidijo drugi). V trendu povečevanja avtonomije šol in vrtcev, razvijajo metode evalvacije, ki bodo omogočale več sodelovanja in spodbujale samoevalvacijo.

Namen samoevalvacije je izboljšati kakovost učenja in poučevanja ter okrepiti sposobnost šol in vrtcev, da samoevalvacijo vseh pomembnejših dejavnosti sistematično izvajajo. Namen zunanje evalvacije pa naj ne bil le nadzor in rangiranje, temveč zunanja spodbuda k izvajanju samoevalvacije in javnemu poročanju zavodov o rezultatih delovanja – posredovanje transparentnih informacij udeležencem izobraževanja.

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

»Nihče nima take pomanjkljivosti, ki je ne bi mogli kje uporabiti«. (Emerson, B.)

Posamezniki se med seboj razlikujemo. Sprejeta in cenjena drugačnost v medsebojnih odnosih prinaša potrditev, sprejemanje in pozitivno samopodobo. Nekatere drugačnosti pa nas lahko celo ogrožajo. Drugačnost z negativnim predznakom velikokrat občutijo otroci s posebnimi potrebami (Bratož 2004). 2. čl. Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2007) v skupino otrok s posebnimi potrebami vključuje otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke, gluhe in naglušne otroke, otroke z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirane otroke, dolgotrajno bolne otroke, otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja. Z izrazom »osebe s posebnimi potrebami« opredeljuje skupine oseb, ki v času svojega razvoja potrebujejo določene oblike pomoči ali prilagoditve, ki bi jim omogočile razvoj njihovih potencialov v največji možni meri. Načini, trajanje in stopnja pomoči ter prilagoditev pa so od posameznika do posameznika različni.

Otroci s posebnimi potrebami so torej tisti, ki imajo primanjkljaje, ovire, slabosti, težave in motnje na področju gibanja, zaznavanja, govora, spoznavanja, čustvovanja, vedenja in učenja. Vsem tem otrokom pa je skupno to, da potrebujejo posebno obravnavo ter diferencirane in individualizirane oblike izobraževanja. Otroci s posebnimi potrebami morajo biti deležni posebnih metod dela. Pri delu z njimi moramo biti pozorni, da prilagajamo strategije učenčevim razvojnim potrebam, poudarjamo pozitivno vedenje in močna področja, evalviramo realizacijo programa in napredka otroka, preverjamo ustreznost individualiziranega programa in jim omogočimo ustrezno psihično in fizično okolje (oblikovanje podporne razredne klime) (Opara 2005).

Pri vzgoji in izobraževanju učencev s posebnimi potrebami moramo prilagajati učne in vzgojne metode, učna gradiva, preverjanja in ocenjevanja. Kadar delujemo usklajeno, dobimo učinkovit sistem, ki lahko uspešno podpira vse učence in še posebno učence s posebnimi potrebami. Posebne potrebe učencev terjajo prilagojeno učno okolje. Najpomembnejšo vlogo pri zagotavljanju prilagojenega in motivacijskega učnega okolja ima učitelj. Ta mora izvajati strategije dobre poučevalne prakse. Učitelj je prvi, ki opazi učenčeve težave na različnih področjih. Nato se poveže s šolsko svetovalno službo, kjer skupaj naredijo načrt dela. Ta načrt vsebuje odkrivanje vrste težav na različnih področjih učenčevega razvoja ter pomoč razredniku/učitelju pri delu s tem učencem v oddelku. V primeru, da učenčeve težave ne izzvenijo se izčrpajo še vse ostale oblike pomoči (individualna in skupinska pomoč, nato se SŠŠ poveže z zunanjo institucijo, kjer se pridobi dodatno mnenje), če se izkaže, da učenec potrebuje še bolj natančen pristop k odpravljanju primanjkljajev, se na podlagi soglasja staršev, poda zahtevek za usmerjanje. Postopek usmerjanja obsega obravnave pri različnih strokovnih profilih (pedopsihiater, psiholog, defektolog...). Na podlagi tega dobi učenec odločbo o usmeritvi, kjer je natančno določeno koliko ur dodatne strokovne pomoči si pridobi in katere prilagoditve potrebuje. Te prilagoditve lahko širimo ali ožamo tudi glede na Koncept učnih težav (2008) in učenčev napredek. Strokovna skupina na šoli izdela individualiziran program za posameznega OPP.

V samoevalvacijskem poročilu je prikazan položaj otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju OPP) na OŠ Brežice, kar omogoča vpogled v problem posebnih potreb z vidika perspektive OPP, razumevanje njihovega doživljanja in razlogov za različne načine spoprijemanja s težavami pri učenju in doživljanju neuspeha. Na naši šoli se zavedamo problematike posebnih potreb. Zavedamo se, da je pomembno prepoznati OPP, poznati vrste in značilnosti učnih težav, zakonsko podlago za vključenost OPP v osnovno šolo ter možne prilagoditve pri pouku. Trudimo se vključevati OPP v aktivno delo in življenje na šoli.

Lansko šolsko leto smo poglobljeno raziskali področje dela z OPP ter ugotovili, kaj je na tem področju že dovršenega in kaj je potrebno še temeljito razdelati. Poenotili smo dokumentacijo, ki se vodi za

OPP, svetovalna služba je usposabljala učitelje za delo z OPP, ozaveščali smo 5 – stopenjski model pomoči.

1. POTEK SAMOEVALVACIJE

1.1 Predstavitev obravnavanega prednostnega področja

V šolskih letih 2010/11 in 2011/12 smo na področju samoevalvacije ugotavljali vključenost otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju OPP) v življenje in delo osnovne šole Brežice. Samoevalvacija zajema spoznanja in ugotovitve o počutju OPP v šoli ter ugotavlja, kako šola skrbi za njih. V lanskem in letošnjem šolskem letu je bilo v OŠ Brežice vključenih 7,5 % OPP. Različni avtorji navajajo, da je v Sloveniji v šolajoči populaciji približno 20 % učencev z učnimi težavami. Polovica teh učencev ima učne težave na vseh področjih učenja, polovica pa specifične učne težave (na področju, branja, pisanja, računanja in pravopisa). Nekateri od teh učencev s specifičnimi učnimi težavami, pa imajo tudi odločbo o usmeritvi (OPP). V letnem poročilu o nacionalnem preverjanju znanja za leto 2010 je navedeno, da je v Sloveniji približno 5,02 % otrok, ki hodijo v redno osnovno šolo in imajo prilagojeno izvajanje in dodatno strokovno pomoč (OPP). Med njimi je največ učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Šola predlaga staršem usmerjanje v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo v primeru izrazitejših specifičnih učnih težav. Starši lahko vložijo zahtevo za postopek usmerjanja učencev s posebnimi potrebami, ko šola izrabi vseh pet stopenj pomoči (Koncept dela 2008, str. 36–39), in sicer pomoč učitelja pri pouku, dopolnilnem pouku ter v okviru podaljšanega bivanja in varstva, pomoč šolske svetovalne službe, vključitev v individualno in skupinsko pomoč in pomoč ustrezne zunanjo specializirane strokovne ustanove (glede na naravo težav). Iz praktičnih izkušenj ugotavljamo, da pred uvedbo postopka usmerjanja, še vedno niso bile dovolj izčrpane vse možnosti pomoči tem učencem. V prihodnje bo šola učencem z učnimi težavami še v večji meri prilagajala metode in oblike dela pri pouku ter jim omogočala vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči. Vse to narekuje tudi nova zakonodaja na področju dela z učenci z učnimi težavami.

Eden glavnih ciljev vzgojno-izobraževalnega procesa je pri OPP spoznati in negovati njihova močna področja. Učenec z učnimi težavami potrebuje pomoč in podporo, da bi premagal težavo, ki ji brez pomoči ni kos. Ugotavljamo, da smo premalo pozorni na to, kaj OPP doživlja, kako se počuti, kaj si želi ali kaj potrebuje. Opazna je le diagnoza, ki jo otrok ima, in ne otrok sam, kar je velikokrat vidno tudi pri delu z njimi. Če nismo pozorni na otroka in njegovo doživljanje, mu lahko skozi pomoč, ki mu jo nudimo, dostikrat bolj škodimo kot pomagamo. Prav otrokove izkušnje pa nam nudijo pogled na dejansko stanje, kaj učenec v šoli v resnici doživlja zaradi svojega primanjkljaja. Pokažejo nam, kakšne so njegove težave, dvomi, učne težave in navade, kako se razume s sošolci, oziroma, ali ga vrstniki sprejemajo ali ne, ter kakšen odnos ima z učitelji. Če damo otroku možnost, da z nami deli svoje skrbi, svojo nemoč, svoje zmožnosti in želje, dobimo tudi boljši vpogled, kako mu pomagati oziroma kaj še otrok potrebuje. Prav zato smo se odločili, da bomo področje, kako OPP doživljajo šolo, še bolj raziskali.

Vzgojno-izobraževalno delo učiteljev z OPP zahteva veliko dodatnega izobraževanja, dodatnega dela in iskanja novih poti, da se določena snov približa učencem. Učitelji na naši šoli še vedno čutijo potrebo po dodatnem izobraževanju na področju dela z OPP. Srečujemo

se tudi s pomanjkanjem kadra z ustrezno izobrazbo za izvajanje ur dodatne strokovne pomoči (logoped, defektolog) predlaganega v odločbi o usmeritvi. Da bi ublažili pomanjkanje kadra, skrbimo z dodatnimi izobraževanji, ki jih izvajajo zunanji strokovnjaki in aktiv šolske svetovalne službe, ki vključuje izvajalce dodatne strokovne pomoči. Kljub temu pa se učitelji pri svojem delu srečujejo z različnimi vprašanji in dilemami bodisi pri ocenjevanju bodisi pri samem prilagojenem izvajanju učnega načrta. Z vrsto težav se srečujemo pri starših, ki težko sprejmejo, kadar njihov OPP ne dosega minimalnih standardov znanja, kljub dodatni strokovni pomoči in prilagoditvam. V posameznih primerih se dogaja, da »pregorevajo« starši in otrok, saj preveč časa namenjajo učenju (dodatne inštrukcije v popoldanskem času, pomanjkanje prostega časa zaradi prekomernega učenja...), v želji, da bi bil njihov otrok uspešen in ne bi bil prešolan v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom. Dostikrat imajo takšni otroci težave tudi v socialnem razvoju, saj so velikokrat osamljeni, brez pravih prijateljev, v najslabšem primeru celo »tarča« posmeha s strani sošolcev.

Naše osnovno vodilo je, da bi OPP nabirali znanje v kar se da spodbudnem in prijetnem okolju ter ob potrebnih prilagoditvah in dodatni strokovni pomoči dosegali zastavljene cilje in krepili pozitivno samopodobo. Vsa naša prizadevanja so usmerjena k izboljšanju dela na šoli. Pri delu z OPP želimo še bolj okrepiti timsko sodelovanje vseh strokovnih delavcev, ki poučujejo učenca ter povečati sodelovanje s starši in s samim OPP. Naš cilj je, da vsi delamo po svojih najboljših močeh za učenčev napredek, tako na učnem, socialnem in osebnotnem področju.

1.2 Načrtovanje, izvedba in spremljava doseganja zastavljenih ciljev

Do sedaj smo pri delu z učenci največ časa posvečali pripravi, spremljanju in evalvaciji individualiziranih programov, razvijanju dobre oddelčne in šolske klime, timskega sodelovanju pri delu z OPP (strokovna skupina za posameznega učenca, strokovni aktivni, šolska svetovalna služba, učitelji različnih predmetnih področij, sodelovanje staršev in OPP), izvajanju prilagoditev pri pouku in dodatnemu strokovnemu izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev.

Strokovni delavci na šoli skupaj iščemo rešitve, ki bi prispevale h kakovostnejšemu pouku, trajnejšemu znanju in dobremu počutju na šoli. Na šoli se trudimo, da bi bili OPP čim bolj sprejeti s strani vrstnikov. Razredniki in učitelji, ki poučujejo OPP, seznanjajo ostale učence v oddelku s težavami, ki jih imajo njihovi vrstniki in spodbujajo strpnost in sprejemanje drugačnosti. V vzgojni načrt oddelka vključujemo teme, ki spodbujajo sodelovanje in dobre medsebojne odnose (tematske razredne ure, dnevi s posebno vsebino...). Če ima OPP težave z vrstniki, se vključi v delo še šolska svetovalna služba in skupaj s starši in otrokom išče poti za razreševanje nastale problematike. OPP so v veliko oporo tudi izvajalci dodatne strokovne pomoči. Pomembno je, da se OPP v razredu in na šoli čutijo sprejeti in varni, saj je to pogoj za vzpostavljane socialnih interakcij, za komunikacijo in uspešno učenje.

Pri OPP upoštevamo načelo aktivizacije. Spodbujamo jih, da razvijajo svoje strategije učenja in se izrazijo še na drugačen način, ne le z učnimi dosežki (vključevanje v interesne dejavnosti, sodelovanje na prireditvah...). Poskušamo prepoznavati njihova močna področja ter graditi na njih. Vse to vpliva na krepitev njihove socialne mreže z vrstniki in razvijanje pozitivne samopodobe. Do sedaj nam je to uspelo le pri nekaterih učencih, zato bomo razvijanju močnih področij pri OPP v prihodnosti namenili še več pozornosti.

Delo z OPP na šoli zahteva timsko sodelovanje vseh članov v strokovni skupini, ki so zadolženi za delo s posameznim učencem ter sodelovanje z vsemi učitelji, ki imajo OPP v razredu. Nujno je sodelovanje aktiva izvajalcev dodatne strokovne pomoči in po potrebi šolske svetovalne službe z aktivni posameznega predmetnega področja. Pri OPP se trudimo skupaj odkrivati različne možnosti in priložnosti, da pokaže znanje na način, ki je njemu blizu in čim bolj optimalno. OPP potrebujejo zelo različne poti za usvajanje znanja. Za doseg ciljev je učitelj primoran poiskati še kaj več od vsakdanje rutine, s tem pa zraven učenca zori tudi učitelj, ko skupaj iščeta nove in nove možnosti učenja. Učitelji, ki poučujejo OPP v razredu in izvajalci dodatne strokovne pomoči, se dnevno srečujejo in načrtujejo delo pri pouku za posameznega učenca. Izvajalci dodatne strokovne pomoči na šoli svetujejo učiteljem o izbiri ustreznih metod dela pri pouku. Strokovni delavci na pedagoških konferencah in ocenjevalnih konferencah ter strokovnih aktivih večkrat razpravljamo, kako s pomočjo prilagoditev OPP omogočiti, da pokaže znanje na način, ki je njemu blizu.

Na podlagi odločbe o usmeritvi, se izdela individualiziran program za OPP, ki ga pripravi strokovna skupina, katero imenuje ravnatelj. Individualiziran program je živ dokument, ki se spreminja skladno z napredkom in razvojem učenca. Torej se prilagoditve, ki jih predlaga komisija za usmerjanje, spreminjajo glede na napredek in razvoj učenca. Za spreminjanje letih je strokovno avtonomna in odgovorna strokovna skupina na šoli. Prilagoditve so učencem v pomoč, da bi bili pri reševanju nalog bolj samostojni in bi se jim s tem krepila pozitivna samopodoba. Pomembno je, da pri delu z učenci upoštevamo individualne lastnosti, značilnosti in potrebe in kritično presodimo o tem, katere so tiste prilagoditve, ki bodo učencu res koristile in jih potrebuje. OPP naj bi bil uspešen znotraj svojih zmožnosti. Naš cilj je, da bodo OPP navkljub vsem težavam, ki jih imajo, lahko ob ustreznih prilagoditvah pokazali svoje znanje. Mlajši otroci potrebujejo več prilagoditev, postopoma pa naj bi z ustreznopomočjo postali samostojnejši in bi se jim prilagoditve sčasoma opustile. V šolskem letu načrtujemo pet srečanj strokovnih skupin, od tega dve skupaj s starši in otrokom. Med šolskim letom pa se srečujejo še izvajalci dodatne strokovne pomoči z aktivni posameznega predmetnega področja. Na timskih sestankih strokovnih skupin skupaj s starši evalviramo ustreznost individualiziranega programa. Cilji v individualiziranem programu morajo izhajati iz močnih in šibkih področjih učenca. Zastavljeni morajo biti tako, da jih učenec lahko dosega, vendar moramo biti pri tem previdni, saj učenca ne smemo preceniti ali podceniti. Jasno mora biti opredeljena pot za prilagojeno izvajanje in doseganje minimalnih ter temeljnih standardov znanja. V primeru nedoseganja minimalnih standardov znanja, ob prilagoditvah, ponovno analiziramo cilje individualiziranega programa. Nato ocenimo ustreznost programa, v katerega je učenec vključen. Število srečanj strokovnih skupin s starši in otrokom smo v primeru učnih težav in drugih težav tekom šolskega leta še povečali z namenom, da bi starši uvideli problem s katerim se vsakodnevno srečuje njihov otrok v šoli (neuspešnost, pomanjkanje prostega časa, osamljenost v razredu...).

Dodatna strokovna pomoč je nujen sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo. Dodatna strokovna pomoč ima dve funkciji. Prva je pomoč pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj (rehabilitacijska funkcija), druga pa v učni pomoči (Opara 2005, str. 70). Še vedno imamo težave pri zagotavljanju pogojev, predlaganih strokovnih delavcev v odločbi o usmeritvi, ki jih predlaga Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami pri Zavodu RS za šolstvo. Predvsem pri zagotavljanju izvajanja ur logopeda in defektologa. Dodatno strokovno pomoč na naši šoli izvajajo strokovni delavci, ki so zapisani v odločbi posameznega učenca. Če šola nima vseh strokovnih delavcev, ki so potrebni za izvajanje dodatne strokovne pomoči, se poveže s strokovnjaki v ustreznih zunanjih institucijah. Z odločbo Komisije za usmerjanje

otrok s posebnimi potrebami pri Zavodu RS za šolstvo, dodeljeno dodatno učno pomoč na šoli izvajajo učitelji. Premagovanje primanjkljajev, ovir oz. motenj pa izvajajo defektolog, socialni pedagog, pedagog, psiholog, logoped. Kot je že omenjeno, imamo na Osnovni šoli Brežice težave pri zagotavljanju pogojev, predlaganih v strokovnem mnenju Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, saj za izvajanje ur dodatne strokovne pomoči že nekaj let ne uspemo pridobiti logopeda. Kadrovsko problematiko rešujemo tako, da takemu otroku nudimo začasno dodatno strokovno pomoč, ki jo izvaja delavec, ki po izobrazbi ni logoped. Z odločitvijo strokovne skupine glede izvajanja ur logopeda so seznanjeni tudi starši. Da bi čim bolj ublažili pomanjkanje ustreznega kadra, se strokovni delavci, ki izvajajo ure dodatne strokovne pomoči, dodatno izobražujejo (seminarji s področja vzgoje in izobraževanja OPP, študij ob delu). Hkrati pa se z vsebinami s področja posebnih potreb izobražujejo tudi ostali strokovni delavci šole (učitelji). Celoten kolektiv je v lanskem šolskem letu zaključil z dveletnim izobraževanjem (3 x 24 ur) z naslovom Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, defektologinja na šoli je pripravila in izvedla krajše izobraževanje na temo dela z OPP, dve strokovni delavki pa zaključujeta magistrski študij Inkluzivna pedagogika.

Da bi lahko uspešneje načrtovali delo v prihodnje, smo v šolskem letu 2010/11 izpeljali še raziskavo o vključenosti učencev v s posebnimi potrebami v življenje in delo šole. Dobljeni rezultati analize anketnih vprašalnikov nam služijo kot dodatno vodilo za razvojno delo v prihodnjih šolskih letih. Ugotavljali smo vrzeli med sedanjim in pričakovanim stanjem.

2. REZULTATI SAMOEVALVACIJE IN USMERITVE

2.1 Način zbiranja podatkov

V šolskem letu 2010/11 smo izvedli raziskavo, katere namen je bil izvedeti, kakšen položaj imajo na naši šoli OPP. Zanimalo nas je, kako so učenci sprejeti, glede na to, da imajo dodatno strokovno pomoč. Želeli smo izvedeti, kako se učenci počutijo na šoli in v razredu, kakšne so njihove učne navade in učne težave, kako jim prilagoditve pomagajo in kakšna je njihova samopodoba.

V vzorec smo zajeli 35 učencev (42,9 % deklet in 57,1 % fantov) osnovne šole Brežice, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč (5. – 9. razred). Vzorec je priložnostni. Na šoli so bili ob koncu šolskega leta 703 učenci, od tega jih je 53 (7,5 %) prejelo dodatno strokovno pomoč (OPP). Enako število učencev je prejelo dodatno strokovno pomoč tudi v šolskem letu 2011/12. Sestavili smo anketni vprašalnik, ki je vseboval več vprašanj odprtega kot zaprtega tipa, kar je omogočalo anketirancem odgovarjanje glede na lastne izkušnje. Anketni vprašalnik je bil anonimen. Anketiranje smo izvajali junija 2011 (šolsko leto 2010/11). Za dodatna pojasnila nekaterih anketnih vprašanj pa smo izvedli še intervju z določenimi učenci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč.

2.2 Rezultati raziskave z interpretacijo

2.2.1 Počutje na šoli in v razredu

Najrazličnejši avtorji in teorije, ki obravnavajo OPP, poudarjajo dobro šolsko klimo, govorijo o enakopravnosti vseh otrok, o sodelovanju med njimi in o tem, kako dobri so medvrstniški odnosi, pripravljenost sošolcev za pomoč in razumevanje ter razvijanje kakovostnega socialnega odnosa in strpnosti izboljšajo poleg integracije tudi učni uspeh. Rezultati ankete so

pokazali, da večina (83 %) anketiranih OPP rada hodi v šolo. Iz tega podatka lahko sklepamo, da so učenci pripravljene na učenje in premagovanje svojih ovir in primanjkljajev.

Po podatkih ankete se učenci na šoli dobro počutijo. Kot najpogostejši vzrok takega počutja navajajo druženje s sošolci in prijatelji, ter razumevanje s strani sošolcev, ki so jim pripravljene nuditi pomoč. Le dva učenca navajata, kot vzrok slabega počutja na šoli, nerazumevanje s sošolci in učitelji. Te učence bomo v prihodnje s pomočjo šolske svetovalne službe usmerjali in spodbujali k soustvarjanju spodbudnega učnega okolja. Učenci bodo dobili možnost, da spregovorijo o svojih uspehih in neuspehih, sami bodo prispevali k soustvarjanju predlogov za rešitev njihovih težav. S tem bi se ti učenci počutili pomembne in slišane, dobili bi motivacijo za reševanje svojih problemov ter bi začeli bolj zaupati vase. OPP se v svojih oddelkih počutijo dobro (34 %) oz. zelo dobro (66 %). Nihče ni napisal, da se v oddelku počuti slabo.

Veliko OPP (86 %) ima več kot tri prijatelje v oddelku. S tega lahko sklepamo, da so učenci lepo sprejeti, niso stigmatizirani in odrinjeni v osamo. Velik poudarek gre pri tem na ozaveščanju in sprejemanju drugačnosti ter tkanju niti prihodnosti, pri čemer smo na naši šoli kar uspešni. OPP najbolj razveseli prijazna beseda in nasmeh sošolca ali sošolke. Največkrat jih prizadenejo žaljive besede.

Kar 83 % sošolcev je pripravljenih pomagati in spodbujati OPP. Večina anketiranih učencev pravi, da jih sošolci sprejemajo, se z njimi družijo, so prijatelji, jih sprejemajo enako kot druge, nimajo jih za drugačne, razumejo njihove težave in drugačnost, jim pomagajo in jih ne žalijo.

2.2.2 Učne težave in navade

Učne težave vključujejo zelo širok spekter težav in problemov. Naša raziskava je pokazala, da imajo učenci najpogostejše učne težave pri matematiki (28,5 %), angleščini (25,5 %) in slovenščini (24,5 %). Vse to dokazujejo tudi nizki rezultati OPP na nacionalnem preverjanju znanja. »Podatki v letnih poročilih o izvedbi nacionalnega preverjanja znanja kažejo, da OPP dosegajo nižje rezultate kot njihovi sovrstniki«. (Slavec Gornik, 2012). Analiza rezultatov kaže, da OPP v povprečju izkazuje nižje dosežke na višjih taksonomskih ravneh pri nacionalnem preverjanju znanja ob koncu 9. razreda kljub različnim prilagoditvam, ki se morajo, v skladu z njihovo odločbo o usmeritvi in Navodili za izvedbo nacionalnega preverjanja znanja, nuditi. Dosežki so povezani z vrsto primanjkljajev, ovir oz. motenj pri učencih, zato so lahko v posameznih primerih tudi višji na višjih taksonomskih ravneh.

V tabeli 1 je razvidno, da učenci kot najpogostejšo težavo navajajo strah pred spraševanjem (34 %), nato sledijo strah pred pisnim ocenjevanjem (29 %), težave pri branju (29 %) in težave s koncentracijo ter zbranostjo pri delu (23 %). Zanimivo je, da samo eden od učencev navaja kot težavo to, da se ne zna učiti in da nima ustreznih delovnih navad. Preko intervjujev z učenci smo izvedeli, da le-ti nimajo ustreznih strategij učenja. Menimo, da bi bilo v prihodnje smiselno nameniti več časa in pozornosti ozaveščanju učencev o tem, kako se učiti učenja. Z ustreznimi strategijami učenja in razvitimi delovnimi navadami, bi si učenci olajšali učenje in znanje bi bilo dolgotrajnejše, kar bi posledično privedlo do višje uporabnosti znanja v praksi.

Tabela 1: Težave pri učenju

Učne težave	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)
-------------	---------------	----------------

snovi ne razume	6	17,0
težko se skoncentrira	8	23,0
ne zna se učiti	1	3,0
ne mara šolskega dela	4	11,0
težave pri branju	10	29,0
težave pri pisanju	6	17,0
težave pri računanju	5	14,0
strah pred spraševanjem	12	34,0
strah pred ocenjevanjem	10	29,0
doma se ne pripravlja	6	17,0
starši ne zmorejo pomagati	3	9,0
slabo razumevanje slov. jezika	5	14,0

*Učenci so v vprašalniku obkrožili poljubno število odgovorov (N = 35).

Iz naše analize je razvidno, da učencem največkrat pri učenju pomagajo starši (80 %), nato sledijo sošolci (34 %) ter bratje in sestre (26 %). Pomoč pri učenju jim je največkrat nudena vsak dan (34 %), in sicer v obliki dodatne razlage snovi (17 %), kot pomoč pri domačih nalogah (11 %) ter v obliki spraševanja pred ustnim in pisnim ocenjevanjem znanja (11 %). Veseli nas, da učencem nudijo pomoč tudi sošolci, saj to prispeva h graditvi boljših medosebnih odnosov. Učenci pomagajo drug drugemu, se učijo drug od drugega in so uspešnejši. Medvrstniška pomoč je na šoli zelo dobro razvita in je področje, ki ga bomo skrbno načrtovali in izvajali tudi v prihodnje.

Ko smo OPP povprašali, kaj najraje počnejo med odmori, so največkrat odgovorili, da se med odmori najraje pogovarjajo s sošolci in sošolkami (46 %), nadalje pa sledijo tisti, ki se pripravljajo na naslednjo uro (36 %).

Anketa je pokazala, da se večina anketiranih učencev premalo uči, saj jih slaba tretjina (29 %) pravi, da doma porabijo za učenje samo eno uro, kar je najverjetneje premalo (Tabela 2).

Tabela 2: Čas za učenje

Čas za učenje/dan	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)
manj kot 30 minut	2	5,7
30 minut	8	22,9
od 30 minut do 1 uro	1	2,9
1 uro	10	28,6
1 uro 30 minut do 2 uri	9	25,7
več kot 2 uri	5	14,3
Skupaj	35	100,0

V prihodnje bi bilo dobro, da bi učencem na šoli ponudili in organizirali več možnosti na temo učenje učenja, predvsem za učence v tretji triadi. To se je v letošnjem šolskem letu že izvajalo na tematskem roditeljskem sestanku v sklopu predavanj za starše. V ta namen pa se na šoli že izvaja Vedenjsko-kognitivna metoda branja, ki je namenjena učencem prvega triletja. Cilj tega bralnega treninga po programu Vedenjsko-kognitivne metode branja (po avtorici Nadi Aniċ) je izboljšati bralno tehniko učencev (zmanjšati napake pri branju in izboljšati hitrost branja). Ta metoda prav tako vpliva na izboljšanje učenčeve samopodobe. S pomočjo diagnostičnih postopkov se prepoznavajo učenčeve možne težave pri branju in

pisanju. Izvajanje metode izboljšuje učenčevo bralno vzgojo, ter omogoča, ob prepoznavanju bralno-napisovalnih težav, nudenje dodatnega svetovanja (bralne strategije, napotki v druge institucije).

2.2.3 Dodatna strokovna pomoč

»Dodatna strokovna pomoč je nujni sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo. Ima dve funkciji. Prva je pomoč pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj, druga pa je v učni pomoči.« (Opara, 2005)

Osnova dela z OPP je natančno ugotavljanje njihovih težav in sprotno preverjanje njihovega napredka. Ugotoviti je potrebno njihova šibka in močna področja ter glede na to načrtovati delo z njimi. Učitelj mora, za uspešno delo z učencem, pridobiti čim več informacij za izdelavo individualiziranega načrta pomoči, ki je osnova za njegovo poučevanje.

Več kot polovica OPP (63 %) rada obiskuje ure dodatne strokovne pomoči. Svoj odgovor jih največ pojasnjuje s tem, da jim ure dodatne strokovne pomoči pomagajo pri vsakodnevni šolskih obveznostih, da s tem izvejo več in so posledično zato boljši pri pouku, imajo boljše možnosti za izboljšanje ocen, učitelji jim dodatno razložijo snov in jim lahko posvetijo več časa.

Petina učencev (20 %) ur dodatne strokovne pomoči ne obiskuje rada, ostali učenci pa se pri tem vprašanju niso mogli opredeliti (17 %). Ti učenci svoj odgovor večinoma komentirajo tako: »Na ure dodatne strokovne pomoči se mi ne da hoditi.« S pomočjo intervjujev, ki smo jih izvedli z določenimi učenci, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, izvemo, da je tem učencem pri urah dodatne strokovne pomoči dolgčas, ker se nič ne dogaja okoli njih in so prisiljeni delati. Za to petino OPP je značilno, da so zelo družabni, med uro klepetajo in z neprimernim vedenjem pri pouku vzbujajo pozornost pri sošolkah in sošolcih. Na urah dodatne strokovne pomoči morajo le-ti pri uri sodelovati in pokazati neko znanje, v razredu pa se lahko skrijejo in izognejo določenim obveznostim. V bodoče bomo morali na šoli nameniti več pozornosti ozaveščanju OPP o pomembnosti obiskovanja ur dodatne strokovne pomoči. V ta namen na šoli že oblikujemo sestanke strokovnih skupin, ki skupaj s šolsko svetovalno službo, starši, razredniki in učitelji dodatne strokovne pomoči oblikujemo strategije in načine motiviranja otrok za sodelovanje.

Velika večina anketiranih učencev meni, da je za OPP na šoli dobro (46 %) oz. zelo dobro (49 %) poskrbljeno. Le dva anketirana učenca menita, da je za to skupino učencev na šoli slabo poskrbljeno. To lahko pojasnimo s tega vidika, da učenci v prvem in drugem triletju še nimajo do konca izoblikovane svoje osebnosti in iščejo zaveznika in mentorja v učitelju in ga s tem spoštujejo in upoštevajo. V tretjem triletju pa se začne obdobje intenzivnejšega pubertetništva in s tem povezano uporništvu, kar še najbolj pojasni odgovor na naše vprašanje.

Prilagoditve in razni didaktični pripomočki OPP zelo veliko pomenijo, saj jim lajšajo šolsko delo in učenje ter z njihovo pomočjo tudi lažje sledijo razlagi. Anketa je pokazala, da je napovedano ustno spraševanje najpogostejša oblika prilagoditve pri pouku (Tabela 3). Sledi ji priprava vprašanj za ustno spraševanje in podaljšan čas pri pisnem preverjanju. Zanimivo je, da večina anketiranih učencev, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč, kot najosnovnejšo prilagoditev pri pouku ni navedla prilagojen sedežni red (le sedem anketiranih učencev). Naloga učitelja je, da upošteva prilagoditve pri pouku, ki učencu omogočajo uspešno

napredovanje in doseganje zastavljenih ciljev. Prilagoditve se lahko med letom spreminjajo, dodajajo, opuščajo. Cilj je, da učenec postaja čim bolj samostojen. Učencem moramo pomagati razvijati učne strategije in jih spodbujati, da nadgrajujejo svoje šolske dosežke. Učitelj mora poskrbeti za raznoliko in stimulatивно šolsko okolje, ki daje učencem veliko priložnosti za učenje. Menimo, da ima dodatna strokovna pomoč OPP velik pomen. S prilagoditvami pri pouku učenci začnejo verjeti vase, pridobivajo samozavest in motivacijo za nadaljnje delo. Pri delu so uspešnejši in bolj zadovoljni z rezultati, ki jih dosegajo. V bodoče moramo biti pozorni tudi na OPP, ki sami ne sprejemajo prilagoditev v celoti, saj pri pouku v razredu ne uporabljajo pripomočkov, ki jih drugače vedno uporabljajo pri urah dodatne strokovne pomoči. Ti pripomočki so namreč za njih lahko oblika stigme.

Tabela 3: **Prilagoditve pri pouku**

Prilagoditve	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)
prilagojen sedežni red	7	6,7
dodatna razlaga snovi	12	11,3
ponavljanje navodil	11	10,3
napovedano spraševanje	18	17,0
priprava vprašanj	18	17,0
podaljšan čas pisanja	15	14,3
didaktični pripomočki	6	5,7
prilagojene domače naloge	3	3,0
manjkajoči odgovori	5	4,7
Skupaj	95	100,0

2.2.4 Samopodoba učencev s posebnimi potrebami

Večina OPP je na številnih področjih povsem enaka svojim vrstnikom, ima enake socialne in čustvene potrebe, potrebe po sprejetosti, varnosti, druženju z vrstniki, po spoznavanju novih stvari. Od njih se običajno razlikujejo samo po enem področju, ki zahteva prilagoditev v njihovem izobraževalnem programu. Pomembno je, da učitelji in tudi drugi učenci v razredu sprejemajo te učence. Raziskave kažejo, da še posebej mlajšim učencem učiteljevo vedenje do OPP predstavlja model, na podlagi katerega oblikujejo lastno vedenje do takega učenca. Pomembno je, da se učitelj zaveda vpliva svojega vedenja do OPP.

Tabela 4: **Spremembe**

Kaj bi želel/a spremeniti pri sebi?	Frekvenca (f)	Odstotek (f %)
več učenja	10	28,6
boljše ocene in uspeh	6	17,1
razno	8	22,9
nič	4	11,4
manjkajoči odgovori	7	20,0
Skupaj	35	100,0

Ko smo OPP povprašali, kaj bi želeli spremeniti na sebi, da bi bili boljši, jih je slaba tretjina (28,6 %) odgovorila, da bi se želeli več učiti, več znati, kar bi posledično pripeljalo do boljših ocen in učnega uspeha (Tabela 4).

V prostem času se ti učenci največkrat ukvarjajo s športom (nogomet, rokomet, košarka), se gibajo na prostem in družijo s prijatelji. Veseli nas, da učenci posegajo po zdravih izbirah v svojem prostem času. Učenčeva samopodoba nedvomno vpliva na učne procese, kot tudi na rezultate učenčevega učenja, ter prispeva k oblikovanju nadaljnjih pričakovanj do samega sebe in svojih ravnanj v prihodnje. Zelo pomembno je, da se šola trudi ustvarjati okolje, kjer bodo učenci lahko razvijali zdravo samopodobo. Samopodoba je ključna smernica v življenju vsakega posameznika.

2.3 Zaključne ugotovitve

Dobljeni rezultati so pokazali, da OPP nabirajo znanje v prijetnem in spodbudnem šolskem okolju. V prihodnje bo potrebno nameniti še več časa seznanjanju in razvijanju strategij učenja, uporabi didaktičnih pripomočkov in nudenju potrebnih prilagoditev pri pouku. Pomembno je, da OPP zagotovimo določene oblike pomoči pri učenju, ki jih potrebujejo. Gradili bomo na njihovih močnih področjih in jih poskušali čim več vključevati v aktivno delo in življenje na šoli. V oddelčnih skupnostih bodo morali učitelji še naprej namenjati pozornost oblikovanju pozitivne klime in vključevanju OPP v vsakodnevne dejavnosti in projekte. Le tako bodo učenci seznanjeni s posebnimi potrebami določenih učencev in se bodo naučili sprejemati drugačnost. Pomembno je, da se učitelj zaveda vpliva svojega vedenja do OPP. Vsa naša prizadevanja so usmerjena k izboljšanju dela na šoli. Menimo, da ima dodatna strokovna pomoč OPP velik pomen, vendar bomo morali učence še bolj ozaveščati o pomembnosti obiskovanja le-te. S prilagoditvami pri pouku in doseganjem boljših učnih rezultatov s pomočjo le-teh učenci zopet začenjajo verjeti vase, pridobivajo samozavest in motivacijo za nadaljnje delo. Ker so pri delu uspešnejši, so tudi bolj zadovoljni z sami s seboj in okolico. Pred nudenjem take oblike pomoči pa je potrebno odkriti, po kateri poti, s kakšnimi pripomočki in prilagoditvami vsak učenec najbolje napreduje glede na lastne sposobnosti in zmožnosti.

Rezultate raziskave lahko strnemo v naslednje povzetke:

- v razredih se OPP dobro počutijo (100 %), večina sošolcev jim je pripravljena pomagati (83 %), kar pomeni, da lahko govorimo o dobri razredni klimi
- najpogostejše težave imajo pri matematiki, angleščini in slovenščini, kar kažejo tudi nizki rezultati na NPZ
- večina OPP nima razvitih ustreznih učnih navad
- ure dodatne strokovne pomoči z veseljem obiskuje malo več kot polovica učencev (63 %)
- večina anketiranih učencev meni, da je za OPP na šoli dobro (46 %) oz. zelo dobro (49 %) poskrbljeno
- prilagoditve pri pouku in didaktični pripomočki učencem zelo veliko pomenijo
- učenci se v prostem času največkrat ukvarjajo s športom, se gibajo na prostem in družijo s prijatelji

Pomembno je poznati skupine in značilnosti OPP njihove učne težave, zakonsko podlago za njihovo vključenost v osnovno šolo, možne prilagoditve pri pouku in ostalih dejavnostih v okviru šole. Predvsem pa je pomembno OPP sprejeti takšne kot so, saj nas z njihovo drugačnostjo bogatijo in skupaj z nami tvorijo celoto družbe. Ustvarjanje vizije, ki je skupna vsem na šoli, predstavlja velik potencial za usklajeno, učinkovito in uspešno delovanje. Oblikovanje skupne vizije pri delu z OPP zahteva svoj čas, potrpežljivost, prizadevanje in tudi uporabo ustreznih tehnik in strategij. Pri oblikovanju skupne vizije pa se gradi občutek pripadnosti.

2.4 Usmeritve za naslednje šolsko leto (glej prilogo 1)

SEZNAM LITERATURE

1. Bratož, M. (2004). **Integracija učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.** V: Krapše, Š. (ur.), Otroci s posebnimi potrebami. Nova Gorica: Educa.
2. Kožuh, B. (2009). **Obdelava podatkov.** Ljubljana: Filozofska fakulteta.
3. Opara, B. (2005). **Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami.** Ljubljana: Centerkontura.
4. **Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.** (2000, 2007). Šolska zakonodaja I. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Priloga 1:

Usmeritve šole za delo u učenci s posebnimi potrebami za naslednje šolsko leto

Usmeritve za naslednje šolsko leto

Na osnovi opazovanj in praktičnih izkušenj dela z učenci s posebnimi potrebami ter rezultatov raziskave smo za naslednje šolsko leto 2012/13 izdelali okvirni načrt izboljšav na različnih področjih. Načrt bomo med šolskim letom še nadgrajevali, saj se pripravljajo tudi spremembe zakonov, ki zadevajo področje dela z učenci s posebnimi potrebami.

DEJAVNOSTI	CILJI	KAZALNIKI – KVANTITATIVNI IN KVALITATIVNI
<p>1. Izvajanje vzgojnega načrta (pravila, dolžnosti, projekti, medvrstniška pomoč, projekti, dobrodelne akcije...)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • razvijanje dobrih medsebojnih odnosov med učenci, učitelji in starši • razvijanje vrednot, kot sta spoštovanje in odgovornost (učenci, učitelji in starši) • razvijanje sodelovanja in medsebojnega zaupanja (učitelj – učenec) • zmanjševanje stigmatiziranosti učencev • razvijanje pozitivne samopodobe in učenje socialnih veščin • razvijanje samostojnosti učencev • razvijanje močnih področij • spodbujanje aktivnega prostega časa v šoli in v družini 	<ul style="list-style-type: none"> • analiza oddelčne in šolske klime (učenci, starši, učitelji) • izvajanje predavanj in delavnic za učitelje in učence • učinkovitost medvrstniške pomoči
<p>2. Izvajanje kontinuuma pomoči za otroke z učnimi težavami</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoč učitelja pri pouku, dopolnilnem pouku in v okviru podaljšanega bivanja • pomoč šolske svetovalne službe • različne oblike individualne in skupinske pomoči • mnenje in pomoč zunanje ustanove • usmeritev v izobraževalni program redne OŠ s 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodnje odkrivanje učnih težav • spodbujanje aktivne vloge učenca pri učenju • spodbujanje rednega opravljanja domačih nalog • spodbujanje odgovornosti za lastno napredovanje • doseganje minimalnih in višjih standardov znanja • spodbujanje učenja učenja • spodbujanje motivacije in vedoželjnosti • spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti • spodbujanje sodelovalnega učenja in projektnega dela • zviševanje nivoja znanja, spretnosti, veščin • spodbujanje in razvijanje bralne kulture • razvijanje pozitivne samopodobe 	<p>uspešnost in napredovanje učencev</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza NPZ in ocen pri predmetih • število vključenih učencev v interesne dejavnosti in sodelovanje v projektih, natečaje, dobrodelne akcije, tekmovanja, prireditve... • število učencev, ki so vključeni v dopolnilni pouk, podaljšano bivanje, pomoč ŠSS, ISP ter DSP

<p>prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo</p> <p>3. Izvajanje dobre poučevalne prakse (aktivne oblike in metode dela, prilagoditve, didaktični pripomočki, individualizacija, diferenciacija, Vedenjsko- kognitivna metoda branja...)</p>		
<p>Dodatno strokovno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uvajanje didaktičnih pripomočkov in izvajanje prilagoditev • razvijanje močnih področij pri učencih • uvajanje sodobnih oblik in metod dela z upoštevanjem učnih stilov pri učenju • spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti • spodbujanje timskega dela • spodbujanje vseživljenjskega učenja 	<ul style="list-style-type: none"> • število izobraževanj • kvaliteta izvedenih pedagoških ur
<p>Sodelovanje s starši</p>	<ul style="list-style-type: none"> • razvijanje podpornega okolja za učenje v domačem okolju • spremljanje učenčevega napredka • razvijanje učnih navad • razvijanje učenja učenja • spodbujanje učenčeve samoevalvacije • svetovanje staršem o različnih oblikah pomoči izven šole 	<ul style="list-style-type: none"> • obisk na govorilnih urah in roditeljskih sestankih • uspešnost in napredovanje učencev
<p>Povečanje materialnih možnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dvigovanje kakovosti ponudbe knjižničnega gradiva • dvigovanje ponudbe didaktičnih pripomočkov • dvigovanje ponudbe IKT opreme za učence z disleksijo 	<ul style="list-style-type: none"> • sodobno opremljeni prostori • število učencev, ki uporabljajo IKT opremo pri pouku